

ilyen művek megértésére tehát semmilyen erőfeszítést nem érdemes tenni, mert egész egyszerűen nincs mit megérteni bennük.

Az úgynevezett „átlag” ember józan művészi érzékére való értelmetlen vagy szimplifikáló hivatkozások helyett széles körű, meggyőző erejű izlésnevelő munkával kell segítenünk a művészi igényeket arra a szintre emelni, amelyen a haladásnak elkötelezett, humanista művészetet igénylő, de a mai bonyolultabb korviszonyok közepette élő ember *objektív* igényei jelentkeznek.

A forradalmi művészethez való értő viszonyulás szubjektív feltételeinek a megteremtése lehetővé teszi annak a látszólag ugyancsak antagonistá ellentmondásnak a feloldását, amelyet a polgári kultúra az elit művészet és a giccs termelésével akar kiküszöbölni. Ezzel szemben a szocialista művészet lényegéhez tartozik, hogy a *legbonyolultabb valóság magasrendűen művészi ábrázolását a legszélesebb tömegek számára is érthető módon tükrözi.*

Az igazi forradalmi művészet történelmi sorsa is bizonyítja, hogy a marxista esztétikának ezek az alapvető szempontjai nyertek mai valóságunk követelményeinek megfelelő korszerű fogalmazást Nicolae Ceaușescu elvtárs művészetpolitikai írásaiban és az RKP programjának a forradalmi művészet és demokratizmus kapcsolatát megvilágító fejezetében. Mert bár tudjuk, hogy a demokratizmus nem esztétikai kategória, és a műalkotás kritériuma az, hogy elvileg érthető legyen — nem pedig az, hogy a művészet értésére nem nevelt emberek számára is „közérthető” legyen — szocialista művelődéspolitikánk humanista és demokratikus célkitűzése a széles dolgozó tömegeket a legmagasabb szintű műértésre nevelni. E politika eredményeként társadalmunknak egyre szélesebb tömegei fogják mélyen demokratizmus célzatúnak érezni azt a művészetpolitikát, amely programfeladatként határozta meg: „A párt támogatja a művészi formák, stílusok és látásmódok minél nagyobb változatosságát, és visszautasítja az alkotó egyéniségek uniformizálását.”

GÁLL JÁNOS

Az új nemzetközi rend Nicolae Ceaușescu elvtárs felfogásában

Korunkban, a szocialista forradalmak korszakában mindinkább érvényesül a népek akarata, hogy saját sorsuk uraivá váljanak. Az évszázadokig tartó, erőszakra alapozott gyarmati-imperialista uralom elképesztő szintkülönbségeket hozott létre a gazdag és a szegény országok között, ami napjaink nemzetközi életének egyik legégetőbb és legbonyolultabb problémája. „Nehéz elfogadni a jelenlegi helyzet állandósulását — mutat rá pártunk főtájkára az RKP Országos Konferenciáján előterjesztett *Jelentésben* —, azt, hogy a földkerekség lakosságának kevesebb mint 25 százalékát felölelő országok rendelkeznek a világ bruttó termelésének 80 százalékával, míg lakosságának háromnegyede csupán 20 százalékával.” Ehhez járul még az, hogy az imperialista körök a már meglévő és az újonnan létrehozott szupernacionális monopóliumok felhasználásával — amelyek között elkésredett harc folyik a befolyási övezetek újrafelosztásáért —, amellet, hogy saját országuk néptömegeinek fokozottabb kizsákmányolásával próbálnak kilábalni a világválságból, még inkább arra törekednek, hogy a jelenlegi hosszúra nyúló gazdasági válság következményeit — amelyek a kőolajenergia- és pénzügyi válság nyomán új dimenziókat kaptak — más népekre, különösen a fejlődő országokra hárítsák, gazdaságilag alárendelve azokat maguknak. De minden olyan kísérlet, amely a mai helyzet fenntartására, a beavatkozás és erőszak rendszerének további alkalmazására irányul, csak újabb feszültségek kialakulásához, konfliktusokhoz vezet, veszélybe sodorja az egész világ békéjét, az összes országok biztonságát.

Az események alakulása, különösen az utóbbi évek válsága arra figyelmeztet, hogy a fejlett ipari országok jövője is közvetlenül összefügg a gyengénfejlettség felszámolásával, a fejlődő országok előrehaladásával. Véget kell vetni a nor-

mális árucseré kibontakozását fékező vagy éppen teljesen gátló diszkriminációs vámpolitikának, megfelelő és méltányos arányosságnak kell érvényesülnie a nyersanyagok és az ipari késztermékek áruszintje között, olyan stabil nemzetközi valutarendszernek kell létrejönnie, amely biztosítja a gazdasági együttműködés zavartalan menetét.

A világ gazdag és szegény országokra osztottsága, az eddigi fejlődés aránytalan, eltorzított volta nyomán a népek ma inkább mint bármikor véget akarnak vetni a régi imperialista erőszak, diktátum és méltánytalanság politikájának, azért harcolnak, hogy új kapcsolatokat érvényesítsenek az államok között a kölcsönös bizalom és tisztélet alapján. „Ebben az összefüggésben kell szemlélnünk — hangsúlyozza Nicolae Ceaușescu elvtárs — a fejlődő országoknak az új gazdasági világregend megteremtésére irányuló törekvéseit és tevékenységét. Megelégedéssel szeretnék szólni Romániának — mint fejlődő szocialista országnak — a részvételéről az említett országok csoportja tevékenységében. Az egyetemes béke jelentős tényezőjeként értékelve ezt a tevékenységet, eltökélt szándékunk mindent megtenni a fejlődő országok szolidaritásának megszilárdításáért, fokozva hozzájárulásunkat az államok közötti szintkülönbség felszámolásához, az elmaradott országok gyorsabb fejlődéséhez.” Románia ebben a szellemben több mint száz fejlődő országgal tart fenn szoros gazdasági kapcsolatot. A sikeres kereskedelmi csere mellett különös jelentősége van a kooperációs együttműködésnek, aminek keretében eddig több mint 130, közös erővel épített objektum kezdte meg működését.

Napjaink politikai gondolkodásában, a nemzetközi élet gyakorlatában mind nagyobb teret hódít az a vélemény, hogy a gyengénfejlettség felszámolása a jelenkor egyik alapvető, sürgős megoldásra váró problémája, amivel közvetlenül összefügg a nemzetközi enyhülés, a béke és az együttműködés. Ebben — a világközvélemény által elismerten, a haladó erők részéről pedig nagyrabecsülten — úttörő szerepet tölt be a szocialista Románia, személyesen pártunk és államunk vezetője, akinek neve és az új gazdasági-politikai világregend lényegét megfogalmazó elképzelés, valamint az annak megvalósítására irányuló politika a köztudatban elválaszthatatlan egységbe forr össze. Bizonyíték erre az is, hogy az Új Gazdasági Világregend Intézete megalakulásakor javaslat hangozott el, kérjék fel Nicolae Ceaușescu elvtársat az intézet dízelnöki tisztségének betöltésére. Ez a Párizsban székelő intézet tudományos nemzetközi fórum, amely összehangolja a gazdasági, pénzügyi, ipari területeken működő szakemberek munkáját, biztosítja a különböző országok képviselőinek véleménycseréjét és közvetlen segítséget nyújt az új nemzetközi rend megvalósítása módjainak kidolgozása tekintetében. Jellemző mozzanat, hogy az intézet 1975. november és december hónapi, Párizsban, illetve folytatólagosan Bukarestben — számos országnak az új gazdasági világregend kérdéskörével foglalkozó kiemelkedő szaktekintélye, az ENSZ egyes szervezeteinek képviselői, diplomaták és hazai tudósok, politikusok, szakemberek részvételével — megtartott tudományos szessziójának témája ez volt: *Egy új nemzetközi rend problémái — Az új nemzetközi rend Nicolae Ceaușescu elnök felfogásában.*

Az új nemzetközi rend lényege pártunk főtítkárnak megfogalmazásában a következő: „A jelenkor egyik alapvető problémája, amitől az enyhülés, a béke és a nemzetközi együttműködés közvetlenül függ, a gyengénfejlettség felszámolása. [...] A gyengénfejlettség állandósítása mélyesen negatív következményekkel jár az egész emberiség gazdasági-társadalmi fejlődésére, az összes népek haladására és civilizációjára, az általános békére. Íme, miért értékelhetjük napjaink egyik alapvető kérdéseként azt a tényt, hogy az egyik oldalon ott van az erőteljesen fejlett, gazdag országok csoportja, a másikon pedig a gyengén fejlett, szegény országoké; az óriási gazdagság felhalmozása az egyik póluson s a szegénység és nyomor mélyülése a másik póluson nem tarthat a végtelenségig! Amiként nemzeti szinten a kizsákmányolás és elnyomás, a gazdagság felhalmozása egyetlen osztály kezében a társadalmi ellentétek kiéleződéséhez, az elnyomottak és kizsákmányoltak harcának fokozódásához és — objektív módon — ezeknek a viszonyoknak a felszámolásához s egy igazságosabb rend megteremtéséhez vezetnek — ugyanúgy nemzetközi síkon is az egyenlőtlenség és elnyomás végül is az államok közötti ellentétek kiéleződéséhez és súlyos konfliktusok megjelenéséhez vezet. Az ilyen élessé válható összecsapások elkerülése érdekében a régi államközi kapcsolatokat meg kell változtatni és a világ összes államai közötti teljes jogegyenlőségen alapuló új politikával helyettesíteni. Ez a társadalmi fejlődés törvényszerűsége — mind nemzeti, mind pedig nemzetközi szinten —, olyan folyamat, amelyet maga a társadalmi-történelmi fejlődés dialektikája határoz meg.”

A Román Kommunista Párt — amely már a IX. kongresszusán felvetette ezt a problémát — értelmezésében az új gazdasági és politikai világregend ki-

alakítása semmiképpen sem jelentheti a régi viszonyok valamilyen új formában való fenntartását, hanem valóságos, minőségi változtatást kell megvalósítania.

Az 1965 utáni időszakban elfogadott nagyszámú határozat pártunk és államunk ilyen irányú erőfeszítéseinek következetességét bizonyítja. A *Román Kommunista Párt Programja* külön alfejezetet szentel a gyengénfejlettség megszüntetésével, az összes országok harmonikus gazdasági-társadalmi fejlődésével, egy új gazdasági és politikai világrend létrehozásával kapcsolatos feladatok megfogalmazásának. Az RKP XI. kongresszusán A *Központi Bizottság Jelentésében* Nicolae Ceaușescu elvtárs tíz pontba foglalva sorolja fel azokat a követelményeket, tennivalókat, amelyeket figyelembe kell venni az új nemzetközi rend megteremtése során. A már elért eredményeknek a felmérését, a közben lejátszódott változások elemzését és az új rend kialakítását szolgáló tevékenység további feladatainak felvázolását végzi el a párt főtitkára, a köztársaság elnöke a Nagy Nemzetgyűlés 1975. decemberi ülészakán mondott, rendkívül átfogó jellegű előadói beszédében, valamint az RKP 1977. decemberében megtartott Országos Konferenciája elé terjesztett *Jelentésben*. Ezek mellett az utóbbi évek során Nicolae Ceaușescu elvtárs számtalan, különböző alkalmakkor elhangzott beszédében, felszólalásban, interjúban tért ki pártunknak és államunknak a kérdéssel kapcsolatos elvi és konkrét gazdasági-politikai jellegű állásfoglalására.

A Román Kommunista Párt, Románia Szocialista Köztársaság külpolitikája abból indul ki, hogy a régi államközi kapcsolatok, az imperialista, uralmi viszonyok felszámolása és új renddel való helyettesítése nélkül, valamint minden országnak, népnek a világpolitikába való aktív, az egyenlőségre és az önrendelkezésre épülő részvétele nélkül az emberiség problémái nem oldhatók meg. A tények bizonyítják, hogy a béke, a haladás, a népek felemelkedésének és jólétének kérdése egy és oszthatatlan, vonatkozik minden országra földrajzi elhelyezkedésétől, területének és népességének méreteitől, társadalmi-gazdasági és politikai berendezkedése természetétől függetlenül.

A tudományos-műszaki forradalom kihatásai az élet minden területére, a nyersanyagok és az energiaforrások minél ésszerűbb és minél hatékonyabb felhasználására vonatkozó igények növekedése, valamint egyéb tényezők egyre inkább halaszthatatlanná teszik az új gazdasági és politikai világrend kialakítását. Az emberiség fejlődésének jelenlegi színvonalán a gazdasági, politikai, társadalmi, kulturális tevékenységi szférákat nem lehet egymástól elszigetelten, önmagukban értelmezni és kezelni. Rég túlhaladott az az idő, amikor például a gazdasági kapcsolatokat le lehetett szűkíteni egyszerűen a külkereskedelem, a pusztá árucserre köré. Napjainkban a gazdasági kérdések magukban foglalják nemcsak a nemzetközi valuta- és monetáris problémákat rendkívül összetett mivoltukban, hanem kiterjednek ökológiai, társadalmi, politikai, katonai és más területekre is.

Ezek között a körülmények között minden nép jóléte, felemelkedése, de még a legelemibb biztonsága is csak valamennyi nép együttes erőfeszítése, az összes országok kölcsönös előnyökön nyugvó együttműködése, az enyhülés, a szembenálló katonai blokkok fokozatos felszámolása, az idegen területeken állomásozó csapatoknak a visszavonása a nemzeti határok mögé, a nukleáris, majd a teljes lefegyverzés nyomán válhat valóra. „A nemzetközi életben létező számos súlyos probléma — hangsúlyozta pártunk főtitkára az Országos Konferencián előterjesztett *Jelentésben* — megköveteli az államközi kapcsolatok demokratizálását, az összes államok — függetlenül nagyságuktól vagy társadalmi rendszerüktől — aktív részvételét a megoldások feltárásában. Hovatovább nyilvánvaló, hogy az emberiséget foglalkoztató összes problémákat világviszonylatban és regionális téren egyaránt csakis úgy lehet megoldani, ha az összes érdekelt országok közvetlenül részt vesznek a megbeszéléseken és a tárgyalásokon. Minden más közvetett megoldási mód, az a tendencia, hogy a problémák megoldását bizonyos számú országra, vagy bizonyos szervezetekre hagyják, nem szolgálná a népek érdekeit, erősen károsítaná a nemzetközi élet és a béke további fejlődését. Ilyen összefüggésben biztosítani kell a kis és közepes országok, a fejlődő országok, az el nem kötelezett országok cselekvő részvételét a nemzetközi kérdések megoldásában. Ennek kapcsán ki szeretném hangsúlyozni Románia részvételét, meghívotti minőségben, az el nem kötelezett országok tevékenységében; ez fontos tényező a szolidaritás erősítésében ezekkel az országokkal, amelyek mind jelentősebb szerepet játszanak a nemzetközi politikai életben. Ezek az államok, ha mindinkább erősítik szolidaritásukat és együttműködésüket, kiemelkedő szerepet kaphatnak a komplex problémák megoldásában, mint amilyen az új gazdasági rend, a leszerelés, demokratikus kapcsolatok kiépítése szerte a világon.“

A mai világban, éppen a nemzetközi munkamegosztásnak mind átfogóbbá

válása, a népek, országok közötti kapcsolatok elmélyülésének következtében minden zavar vagy konfliktus, ami bárhol jelentkezik, az egész emberiségre kihat. Az emberiség a régi, történelmileg túlhaladott — az egyenlőtlenségre épülő, az uralkodó, más népeket kizsákmányoló, imperialista kisebbséget és az elnyomott, többséget alkotó országokból álló — rendszer globális válságától szenved. Attól, hogy ezt az anakronisztikus állapotot bizonyos reakciós erők továbbra is fenn akarják tartani, nem hajlandók tudomásul venni a nemzetközi életben bekövetkezett történelmi változásokat, a feltartóztathatatlanul végbemenő mutációkat.

A nemzetközi életben gyökeres változást, az emberiség fejlődésében forradalmi előrelépést jelentő új gazdasági és politikai világrend megvalósítására törekvés nem szubjektív óhaj, hanem a történelem menetének logikája. Ennek ellenére megvalósulását az imperializmus legreakciósabb körei igyekeznek gátolni, vagy éppen megakadályozni. Különböző módszerekkel — s ezek közül nem hiányzik az erőszak, vagy az erőszakkal fenyegetés sem — azt akarják elhitetni, hogy a nemzeti függetlenség és szuverenitás „túlhaladott” fogalmak, így az egyes népek, országok könnyen lemondhatnak róluk rábízva sorsukat, jövőjüket — kezdetben részben, majd egészében — a nemzetek, államok feletti szervekre. Ezek, amelyek „modell”-jének általában az Európai Gazdasági Közösséget tekintik, tulajdonképpen az uralmi és elnyomó politika új, „modernizált” formáját képviselik.

A más népek ügyeibe való beavatkozásnak, nemzeti kincseik kiszípolozásának, gazdasági függésben tartásának valamennyi formája azonban éppen úgy kudarca van ítéelve, mint a népek szabadságtörekvései fegyveres elfojtásának, különböző diverziókkal való félrevezetésének minden kísérlete. A saját, szuverén és független nemzeti állam, önálló gazdasági élet létrehozása, védelmezése és fejlesztése, valamint az országok közötti új típusú nemzetközi kapcsolatok meghonosítása egymást feltételező törekvések, amelyek feltartóztathatatlanul utat törnek maguknak. Éppen ezért, amint *A Román Kommunista Párt Programja* rámutat: „Azok a próbálkozások, amelyek nem veszik figyelembe a történelmi realitást, csak a társadalmi és politikai ellentmondások kieleződéséhez vezethetnek. A nemzeti államok megszűntetése kieroszakolásának és egyes nemzetek fölötti szervek megalkotására való rátérésnek a tendenciája lényegében a más népek feletti uralom megeremtésének egy új formája, kísérlet az osztályelnyomás leplezésére, arra, hogy a néptömegeket eltérítsék a társadalom forradalmi átalakításáért vívott küzdelemtől. A történelmi tapasztalat bizonyítja, hogy tartós együttműködést csak a nemzetek és államok közötti teljes egyenjogúság, minden nép nemzeti érdekeinek tiszteletben tartása alapján lehet létrehozni.”

Pártunk és államunk felfogása szerint az ilyen együttműködést, az összes országok érdekeit biztosító új világrend megeremtését, az államközi kapcsolatok új normáinak az érvényesítését célzó erőfeszítésekben egyre fontosabb szerep hárul az Egyesült Nemzetek Szervezetére és más nemzetközi szervezetre. Románia Szocialista Köztársaság következetesen munkálkodik azon, hogy erősödjék az ENSZ és a többi nemzetközi szervezet pozitív hozzájárulása a világpolitika kérdéseinek megoldásához. Hazánk képviselői ismételten sikraszállnak az ENSZ szervezeti megeremtéséért, működésének megjavításáért. Vonatkozik ez mind a közgyűlésre, az egyes bizottságokra, mind pedig a szakosított szervezetekre, amilyenek az UNESCO, a FAO stb. Az ENSZ Közgyűlés XXX. ülészakán hazánk küldöttsége a tagállamok által pozitívan értékelt javaslatot terjesztett elő Románia álláspontjáról a világszervezet működésének megjavítására, demokratizálására vonatkozóan, hogy eredményesebben tölthesse be szerepét az államközi kapcsolatok elmélyítésében, egy igazságosabb világ megeremtésében és a tartós béke fenntartásában.

Jelentős lépés, hogy az ENSZ 1975 őszén rendkívüli ülészakot szentelt a gyengénefejltség és az új gazdasági rend kérdésének. A szocialista Románia — miközben kezdeményező szerepet vállalt ennek a nemzetközi tanácskozásnak az előkészítésében és munkálataiban — a továbbiakban is szükségesnek tartja, hogy folytatódjanak az ilyen irányú erőfeszítések a világforum keretében, és dolgozzanak ki elveket, szabják meg az egyes gyakorlati akciók módozatait, akár az ENSZ egyik létező szervének kijelölésével, akár egy speciális szerv létrehozásával, amely aztán meghatározott időn belül intézkedési tervet terjesszen elő ebben a tekintetben. Egyébként Románia következetesen küzd egy olyan nemzetközi légkör megeremtéséért, amely elvezet minden anakronisztikus, antihumánus állapot felszámolásához, előmozdítja az ember alapvető jogainak biztosítását, mind az egyes országok határain belül, mind világviszonylatban. Ennek a szemléletnek az érvényesítését példázza, hogy hazánk kezdeményezése nyomán az ENSZ közgyűlése már 1965. december 7-én külön nyilatkozatot fogadott el az ifjúságnak

a béke, a népek közötti kölcsönös megbecsülés és megértés szellemében folytatott nevelése feladatairól. A román küldöttség ugyancsak javaslatot nyújtott be az ENSZ-közgyűlés XXX. ülészakán a világszervezet ifjúsági kérdésekkel foglalkozó Tanácsa megalakításáról.

Románia tevékenyen kiveszi részét nemcsak az államközi tömörülések munkájában, de tagja számos, nem kifejezetten a kormányok közötti kapcsolatokat képviselő nemzetközi politikai-társadalmi szervezetnek is.

Pártunk és államunk az ENSZ-szel, általánosabban pedig egy új, demokratikus világrend kialakításával kapcsolatos, következetesen építő, kezdeményező jellegű politikáját fogalmazta meg újból Nicolae Ceaușescu elvtárs az RKP Országos Konferenciája elé terjesztett *Selentésben*: „A bonyolult nemzetközi kérdések demokratikus, minden nép érdekében történő megoldásáért most, még inkább mint bármikor, növelni kell az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepét, tökéletesíteni kell tevékenységét, más nemzetközi szervek tevékenységét, lehetőséget nyújtva az összes népeknek, hogy szervezeten részt vegyenek egy új, az együttműködésre és békére irányuló politika biztosításában a világon... Ki akarom nyilvánítani a szocialista Románia tántoríthatatlan elhatározását, hogy a leghatározottabban fog munkálkodni szolidaritása és együttműködése erősítéséért az összes haladó erővel, a világ összes népeivel és államaival, amelyek síkra szállnak egy új, demokratikus, egyenlőségen alapuló politikáért, a békéért, egy jobb, igazságosabb világot bolygónkon, amelyben minden nemzet szabadon fejlődhesen.“

KÚN JÁNOS

Világkereskedelem és új nemzetközi gazdasági rend

Az anyagi és szellemi értékek cseréje révén a nemzetközi kereskedelem tükrözi az egyes országok és országcsoportok gazdasági színvonalát, ugyanakkor megteremti az előfeltételeket ahhoz, hogy a természeti és emberi erőforrásokat hatékonyabban értékesítsék, a műszaki és gazdasági színvonalat emeljék, a termékstruktúrát bővítsék és korszerűsítsék. Ennélfogva a külkereskedelem egyike a gazdasági élet legdinamikusabb tényezőinek: fejlődésének üteme meghaladja a nemzetgazdaságok más mutatószámait — így a nemzeti bruttótermék vagy az ipari össztermelés — révén kifejezett növekedés ütemét. 1950 és 1975 között a nemzetközi kereskedelmi összeforgalom értéke tizennégyszeresére nőtt, és 1975-ben a világ összkivitele (másik oldalról nézve: összbehozatala) kerekén 860 milliárd dollár. Igaz, hogy ehhez a növekedéshez hozzájárult a világpiacon állandóan észlelhető áremelés; de ha ettől el is tekintünk, és a nemzetközi kereskedelem mennyiségi volumenét vesszük figyelembe, kiderül, hogy 1975-ben ez is csaknem hatszor haladta meg az 1950. évet. Ezáltal az adott időszakban a világkereskedelem majdnem másfélszer olyan gyorsan növekedett, mint (világviszonylatban) a társadalmi bruttótermék; növekedésének üteme kb. 20 százalékkal haladta meg az ipari össztermelés gyarapodásának ütemét. Emellett a nemzetközi kereskedelem fejlődésének jellegzetes tünete az, hogy az árcsere növekedésének üteme egyre gyorsul. Ha 1950—1960 között az évi átlagnövekedés 6,3 százalék volt, az ütem 1960—1970 között 8,1 százalékra, 1970—1975 között pedig 8,6 százalékra emelkedett. (Az áremelkedés befolyását kiküszöböltük.) A világkereskedelem gyors fejlődésének okait elsősorban a következő tényezőkben kell keresnünk:

— A második világháború után mélyreható társadalmi-politikai változások mentek végbe: a Szovjetunió mellett egy sor új szocialista állam jött létre, amelyekben a gazdasági építkezés gyorsabb ütemben valósul meg, mint a nem szocialista államokban; a gyarmati rendszer felszámolása és nagyszámú — 1975-ig 82 — új, független ország létrejötte megindította a fejlődő országok erőfeszítéseit nemzetgazdaságuk megerősítésére, külgazdasági kapcsolataik kiépítésére.

— A tudományos-műszaki forradalom terjedése hozzájárul a termelőerők gyors fejlődéséhez mind a fejlett, mind a fejlődő országokban; vívmányai a tájé-